

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 3/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om gottgörelse för dröjsmål vid rättegång och till vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 februari 2009 en proposition med förslag till lag om gottgörelse för dröjsmål vid rättegång och till vissa lagar som har samband med den (RP 233/2008 rd) till lagutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet (GrUU 2/2009 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Tatu Leppänen, justitieministeriet
- enhetschef, lagstiftningsråd Arto Kosonen, utrikesministeriet
- hovrättsråd Jukka Kontio, Helsingfors hovrätt
- lagman Eero Takkunen, Helsingfors tingsrätt
- tingsdomare Pekka Louhelainen, Uleåborgs tingsrätt
- lagman Heikki Nousiainen, Vanda tingsrätt
- förvaltningsrättsdomare Juha Rautiainen, Helsingfors förvaltningsdomstol
- advokat Markku Fredman, Finlands Advokatförbund
- tingsdomare Mikko Saleva, Finlands domareförbund rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om gottgörelse för dröjsmål vid rättegång. Dessutom föreslås det ändringar i rättegångsbalken, förvaltningsprocesslagen, utskökningsbalken och inkomstkattelagen. I lagarna föreskrivs det om nya rättsmedel som en part kan använda sig av för att förhindra eller få gottgörelse för ett dröjsmål vid rättegången.

Syftet med propositionen är att förbättra parternas rättsskydd och att uppfylla de förpliktelser som följer av Europarådets människorättskonvention och Europadomstolens rättspraxis. Enligt människorättskonventionen ska var och en ha rätt till rättegång inom skälig tid. Var och

en ska också ha tillgång till effektiva rättsmedel inför nationella myndigheter mot dröjsmål vid rättegång.

Som ett medel för att förhindra dröjsmål föreslås det att ett mål eller ärende ska kunna förklaras brådskande i tingsrätten. Till rättegångsbalken fogas det enligt förslaget bestämmelser om förutsättningarna för brådskandeförklaring och om förfarandet vid och verkningarna av en sådan förklaring. Tingsrätten kan i undantagsfall på yrkande av en part besluta att ett mål eller ärende ska förklaras brådskande, om det finns synnerligen vägande skäl för att det ska få förtur före andra mål och ärenden.

Som ett medel i efterhand föreslås det att en part ska ha rätt till en skälig gottgörelse av staten, om rättegången vid en allmän domstol har fördröjts. Bedömningen av dröjsmål och gottgörelsens storlek ska motsvara Europadomstolens praxis. Gottgörelsen bestäms av den domstol som behandlar huvudsaken. Statens talan utövas av allmänna åklagaren eller justitieministeriet. Gottgörelsen får inte utmätas, och den är skattefri.

Dessutom föreslås det att det ska vara möjligt att lindra administrativa ekonomiska påföljder, om dröjsmål inträffar vid behandlingen av ärenden där sådana påföljder bestäms. Behörighet i sådana fall har den domstol eller det rättskipningsorgan som behandlar ärendet i fråga.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2010.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Allmänt

Regeringen föreslår en ny lag om gottgörelse för dröjsmål vid rättegång. I rättegångsbalken föreslås ett nytt 19 kap. om brådskande behandling. I förvaltningsprocesslagen föreslås en bestämmelse som gör det möjligt att lindra en administrativ ekonomisk påföljd vid fall av dröjsmål.

Syftet med lagförslagen är att förbättra parternas rättsskydd och att uppfylla de förpliktelser som följer av Europarådets människorättskonvention och Europadomstolens rättspraxis. Enligt artikel 6 i människorättskonventionen ska var och en ha rätt till rättegång inom skälig tid. Även grundlagen och FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter garanterar var och en rättegång utan oskäligt dröjsmål. Enligt Europadomstolens rättspraxis ska parterna ha tillgång till sådana effektiva rättsmedel vid dröjsmål vid rättegång som avses i människorättskonventionens artikel 13. Rättsmedlen ska kunna tas i bruk inför nationella myndigheter i fall av dröjsmål vid rättegång. Medlen kan vara preventiva eller retroaktiva.

Finland har sedan 2000 dömts i Europadomstolen i ett flertal fall på den grunden att en rättegång inte har slutförts inom en i artikel 6 avsedd skälig tid. Fram till slutet av mars 2009 har Finland fått sju sådana fällande domar. I domen Kangasluoma (20.1.2004) fastställdes en kränkning av artikel 13 eftersom svarenden i ett brottmål inte hade tillgång till effektiva rättsmedel.

Verkställigheten av denna dom behandlas fortfarande av Europarådets ministerkommitté. Också i vissa andra, senare domar som gällt Finland har kränkningar av artikel 13 konstaterats.

Av Europeiska människorättskonventionen och Europadomstolens rättspraxis följer att Finland är tvunget att ta fram nya och effektiva rättsmedel för parterna vid fall av dröjsmål vid rättegång. Lagutskottet fastslår att det är nödvändigt att ta i bruk sådana rättsmedel på grund av internationella förpliktelser, även om det över huvud taget inte skulle förekomma dröjsmål vid rättegång. Lagutskottet håller med grundlagsutskottet om att det är av högsta prioritet att nu i snabb takt få till stånd lagstiftning om saken.

Gottgörelse för dröjsmål vid rättegång

I lagen om gottgörelse för dröjsmål vid rättegång föreskrivs om parternas rätt till skälig gottgörelse av statens medel om en rättegång fördröjs. Bedömningen om en rättegång kan anses fördröjd samt uppskattningen av gottgörelsens belopp avses motsvara Europadomstolens praxis.

Lagen ska tillämpas på tvistemål, ansökningsärenden och brottmål som behandlas i de allmänna domstolarna. Däremot tillämpas lagen inte i förvaltningsdomstolarna, specialdomstolarna eller vid andra myndigheter. Enligt uppgifter till utskottet dryftar man i en kommission som utreder behovet av att revidera förvaltningsprocessen även möjligheten att ta i bruk ett motsvarande gottgörelsesystem där. Enligt lagutskottet är

det viktigt att utvidga tillämpningsområdet och utskottet hänvisar i detta sammanhang särskilt till situationen i försäkringsdomstolen och marknadsdomstolen, där mängden oavslutade ärenden för närvarande är synnerligen stort.

Enligt det system som nu föreslås är det emellertid inte möjligt att få gottgörelse exempelvis vid dröjsmål med förundersökning eller om åtal inte väcks eller om verkställigheten av en laga kraft vunnen civildom fördröjs av skäl som kan läggas staten till last. I propositionsmotiven gör man den bedömningen att sådana fall där gottgörelse kunde bli aktuellt är relativt ovanliga. Lagutskottet anser ändå att det är skäl att följa hur gottgörelsesystemet fungerar och vid behov överväga om det behöver kompletteras.

Beslut om att förklara ett ärende brådskande

Som ett sätt att på förhand förhindra att en rättegång fördröjs föreslås det att rättegångsbalken kompletteras med bestämmelser om att förklara ett ärende brådskande. Enligt lagutskottets uppfattning är det viktigt att parterna också har tillgång till en effektiv preventiv metod mot dröjsmål. En gottgörelse som betalas ut i efterskott ersätter inte nödvändigtvis alla de negativa effekter som ett dröjsmål har inneburit. För parterna är det allra viktigast att rättegången sker inom en skälig tid.

Enligt förslaget kan tingsrätten på yrkande av en part besluta att ett mål eller ärende förklaras brådskande, om det finns synnerligen vägande skäl att behandla det före andra mål. Lagutskottet konstaterar att beslut om att förklara ett ärende brådskande är avsett att fattas från fall till fall och i exceptionella situationer. Detta framgår av formuleringen "synnerligen vägande skäl". Det är inte tänkt att man ska ta till detta medel i sedvanliga mål som behandlas inom en genomsnittlig tid. I första hand ska parterna i dessa fall framställa en formfri begäran till den domare som ansvarar för ärendet om att det ska behandlas skyndsamt. Om detta inte leder till ett resultat som tillfredsställer parten, kan denne framställa ett formbundet yrkande om att ett mål eller ärende förklaras brådskande. Lagutskottet betonar att denna möjlighet kräver ansvarsfullt

övervägande av parterna för att ogrundade ansökningar inte ska strömma in till domstolarna. Det är skäl att uppmärksamma detta när information ges om reformen och när utbildning ordnas.

Det föreslås att möjligheten att förklara ett ärende brådskande i första hand tas i bruk vid tingsrätterna. Hovrättsförfarandet revideras för tillfället och det finns skäl att först granska hur denna reform faller ut. Vid behov kan man överväga om förfarandet att förklara ett mål eller ärende brådskande borde utsträckas också till hovrätten. När det gäller förvaltningsprocessen behandlas frågan om att förklara mål och ärenden brådskande av förvaltningsprocesskommissionen.

Fler sätt att främja en snabb rättegång

Lagutskottet påpekar att de lagförslag som behandlas här inte är avsedda att vara de enda till buds stående medlen mot dröjsmål vid rättegång utan det måste också finnas andra medel. Just nu är många andra reformer under beredning eller har nyss trätt i kraft för att försnabba behandlingen av mål och ärenden.

För de allmänna domstolarnas del kan det konstateras att en reform som gäller tingsrätternas sammansättning och nämndemannasystemet trädde i kraft från början av 2009. Tingsrättsnätet förnyas från början av 2010. Utskottet har redan ovan hänvisat till översynen av hovrättsförfarandet. Dessutom bereds reformer av exempelvis förundersöknings-, polis- och tvångsmedelslagstiftningen. Enligt uppgift planerar man också att se över bestämmelserna om delgivning vid rättegång och rättegångsbiträden. När det gäller förvaltningslagstiftningen arbetar inte bara förvaltningsprocesskommissionen med saken utan det finns också arbetsgrupper med uppgift att förbättra försäkringsdomstolens verksamhet och se över rättsskyddssystemet vid offentlig upphandling för marknadsdomstolens vidkommande. Det pågår också arbete för att utveckla systemet med rättelseyrkande.

Enligt utredning beror dröjsmål med mål och ärenden delvis på hur förundersöknings- och åtalsprövningsskedet framskrider. Utredningen av exempelvis omfattande ekonomiska brott krä-

ver tid och resurser och ett beslut i tingsrätten att förklara ett sådant ärende brådslande löser inte resursproblemen. Lagutskottet påpekar därför att den kedja som består av förundersökning, åtalsprövning och domstolsbehandling måste effektivieras på alla plan. I detta avseende är det också viktigt att utveckla datasystemen så att det blir lättare att följa hela behandlingen av ett brottmål från början till slut. För att få bättre flyt i behandlingen av ärenden är det också nödvändigt att vidta andra åtgärder som gäller domstolarnas och myndigheternas arbetsätt och ärendehanteringssystem.

Lagutskottet anser att den effektivaste metoden i praktiken för att på förhand förhindra dröjsmål med behandlingen är att domstolarna och myndigheterna får tillräckliga resurser för sitt arbete. Det borde vara möjligt att bättre än för närvarande rikta in resurserna utifrån arbetsmängderna. Onödig byråkrati ska undvikas. Utskottet hänvisar också till sitt betänkande (LaUB 11/2008 rd) om revidering av nämndemannasystemet. I betänkandet påpekade utskottet att de besparingar som följer av att man drar ner på antalet nämndemän ska inriktas på att stärka de tingsrätter som är mest överhopade med arbete. Så också i regeringsprogrammet.

Enligt lagutskottet är det viktigt att justitieministeriet följer hur de nu föreslagna rättsmedlen används och vilken effekt de har på parternas rätt till rättegång inom skälig tid samt på domstolarnas och andra myndigheters verksamhet och arbetsmängd. Ministeriet bör beakta det som framkommer och fortsätta utveckla metoder för att påskynda behandlingen av ärenden och mål.

Detaljmotivering

1. Lag om gottgörelse för dröjsmål vid rättegång

6 §. *Gottgörelsens belopp.* Enligt den föreslagna lagen har en part i allmänna domstolar rätt till en skälig gottgörelse av statens medel om en rättegång fördröjs så att den kränker partens rätt till rättegång inom skälig tid. Avsikten är att par-

terna ska få gottgörelse för dröjsmål vid rättegång i sådana fall där också Europadomstolen medger gottgörelse.

Syftet med gottgörelsen är att kompensera en part för den oro, osäkerhet och andra jämförbara olägenheter som parten har orsakats till följd av dröjsmål vid rättegång. Tanken är att parten ska få en ekonomisk gottgörelse som på nationell nivå motsvarar den som skulle dömas ut i Europadomstolen. Dessutom har en part rätt att med stöd av lagens 10 § få ersättning av statens medel för skäliga expenser.

I 6 § i lagförslaget anges närmare hur gottgörelsen definieras och de maximibelopp som under vissa förutsättningar kan överskridas. Enligt utredning kan, utifrån Europadomstolens rättspraxis hittills som berört Finland, maximibeloppet om 10 000 euro anses vara en tillräcklig gottgörelse för immateriell skada. Den nationella gottgörelsen behöver inte vara exakt lika stor som en gottgörelse som Europadomstolen har dömt ut. Men enligt lagutskottets uppfattning är det viktigt att Europadomstolens praxis följs och att man vid behov höjer maximibeloppen genom en lagändring.

7 §. *Yrkande på gottgörelse.* I paragrafen finns bestämmelser om hur gottgörelse ska yrkas. Enligt paragrafens 1 mom. ska gottgörelse yrkas vid den allmänna domstol som behandlar huvudsaken innan behandlingen har avslutats. Om så inte sker går talerätten förlorad. Yrkandet ska sålunda framställas på samma sätt som ett yrkande om ersättning för rättegångskostnader. Utskottet påpekar att det med tanke på möjligheterna att behandla yrkandet är viktigt att yrkandet framställs i ett så tidigt skede som möjligt. Det är fråga om ett relativt enkelt yrkande och avsikten är inte att kräva skriftliga yttranden om saken efter att huvudförhandlingen har avslutats. Utskottet förordar ändå inte en reglering enligt vilken en absolut tidsgräns för framställandet av yrkandet slås fast. Utskottet föreslår därför att 1 mom. kompletteras med en passus om att yrkandet ska framställas i god tid. Samtidigt måste bestämmelsens struktur ses över.

9 §. *Avgörandet av ett yrkande på gottgörelse.* Domstolen avgör yrkandet på gottgörelse samtidigt som den avgör huvudsaken. Yrkanden på ersättning för rättegångskostnader avgörs på samma sätt. Allmänna åklagaren, eller justitieministeriet i andra än brottmål, kan medge partens gottgörelseyrkande helt eller delvis.

Enligt utskottets uppfattning är det föreslagna gottgörelsesystemet snabbt och enkelt. Det är inte heller särskilt besvärligt från partens synpunkt. Enligt förslaget till 7 § framställs gottgörelseyrkandet i den allmänna domstol som behandlar huvudsaken. Yrkandet kan framställas skriftligt eller muntligt. Yrkandet kan också framställas direkt till hovrätten om parten först i det skedet anser att rättegången har dragit för långt ut på tiden. Ett system där domstolen avgör gottgörelseyrkandet samtidigt som den avgör huvudsaken kan anses fungerande också från domstolens synpunkt.

I propositionsmotiven dryftar man också möjligheten att anförtro någon annan förvaltningsmyndighet, exempelvis Statskontoret eller justitieministeriet eller en helt ny myndighet, möjligheten att behandla och avgöra gottgörelseyrkanden. Utskottet ställer sig bakom bedömningen i motiveringen enligt vilken uppgiften att bedöma om en rättegång blivit fördröjd och därefter fastställa en gottgörelse för detta inte på ett naturligt sätt lämpar sig för de befintliga förvaltningsmyndigheterna. Att inrätta en helt ny myndighet för denna uppgift skulle bli relativt tungrovt och dyrt. Fördelen med den nu föreslagna modellen jämfört med de andra alternativen är dessutom att den domstol som behandlar huvudsaken känner till ärendet och behandlingsskedena.

Enligt den föreslagna modellen blir domstolen, när den bedömer om det förekommit dröjsmål vid rättegång, eventuellt också tvungen att utvärdera sitt eget förfarande. Lagutskottet konstaterar ändå att domstolen i brottmål redan nu kan bli tvungen att överväga om det förekommit dröjsmål och att gottgöra detta i samband med att straffet utdöms. Europadomstolen har accepterat ett sådant förfarande som ett effektivt rättsmedel (avgörandena Danker och Uoti 9.12.2008). När ett gottgörelseärende prövas är

motparten staten, inte domstolen eller en enskild domare. Det viktigaste bedömningskriteriet är den tid som åtgått för rättegången. En domare ska inte kunna betraktas som jävig på grund av ett gottgörelseyrkande. Det är också möjligt att överklaga ett gottgörelseavgörande, vilket innebär att den som är missnöjd med det kan föra det vidare till en högre domstol för prövning. Lagutskottet konstaterar också att grundlagsutskottet inte har sett några problem i den föreslagna modellen.

Utifrån Europadomstolens praxis kan det konstateras att dröjsmål inte kan läggas en part till last om denne har utnyttjat de rättsmedel som rättssystemet erbjuder, särskilt rätten att överklaga. Om en part yrkar gottgörelse i hovrätten ska hovrätten också beakta den tid som åtgått efter att huvudförhandlingen avslutats. Om rättelseyrkande framställts redan i tingsrätten och tingsrättens avgörande vunnit laga kraft, har frågan om gottgörelse fram till dess att tingsrätten avgjort ärendet även avgjorts på ett bindande sätt. Om gottgörelse då yrkas i hovrätten i samband med överklagande i huvudsaken kan hovrätten endast ta ställning till sådant som inträffat efter tingsrättens avgörande. Den eventuella gottgörelse som tingsrätten har utdömt beaktas då med stöd av lagens 6 § 4 mom. som ett avdrag. Om tingsrätten i ett brottmål såsom gottgörelse har satt ned ett straff, kan parten om han eller hon så önskar kräva gottgörelse i pengar i hovrätten för det fall att hovrätten förkastar åtalet.

11 §. *Ändringssökande.* Ändring i ett domstolsbeslut om gottgörelse söks på samma sätt som i huvudsaken. Såväl en part som yrkat gottgörelse som åklagaren på statens vägnar i ett brottmål och justitieministeriet i andra ärenden kan söka ändring.

I linje med bestämmelserna i rättegångsbalcken ska missnöje med tingsrättens avgörande i gottgörelseärendet anmälas senast den sjunde dagen efter avgörandet. I paragrafens 2 mom. föreslås emellertid en bestämmelse enligt vilken justitieministeriet får överklaga tingsrättens avgörande utan att anmäla missnöje. Enligt propo-

sitionsmotiven är den föreslagna tiden på en vecka dock i fall som dessa oskäligt kort för att man ska hinna informera om avgörandet, sätta sig in i ett nytt ärende och överväga ett överklagande. I praktiken skulle justitieministeriet tvingas anmäla missnöje för säkerhets skull för att staten inte ska förlora sin talerätt. Enligt lagutskottets uppfattning är ett sådant arrangemang oändamålsenligt. Lagutskottet anser att det finns godtagbara grunder för föreslagna 2 mom. Inte heller grundlagsutskottet hade några invändningar i denna fråga.

Om sökanden inte inom utsatt tid anmäler missnöje med tingsrättens avgörande vinner avgörandet laga kraft i förhållande till sökanden. Om justitieministeriet under den tid som reserverats för att inlämna besvär kommer fram till att det inte kommer att överklaga avgörandet, kan det betala ut gottgörelsen redan i detta skede. Ministeriet kan också enligt 25 kap. 2 § 2 mom. i rättegångsbalken anmäla att ministeriet nöjer sig med tingsrättens avgörande, varvid det vinner laga kraft.

13 §. Föreskrifter. Med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande föreslår lagutskottet att paragrafen ändras så att närmare föreskrifter om det förfarande som avses i paragrafen kan meddelas genom förordning av justitieministeriet. Paragrafrubriken bör ändras.

2. Lag om ändring av rättegångsbalken

1 §. Enligt förslaget kan tingsrätten på yrkande av en part besluta att ett mål eller ärende förklaras brådskande, om det finns synnerligen vägande skäl att behandla det före andra mål och ärenden med hänsyn till rättegångens längd, målets eller ärendets natur och dess betydelse för parten samt andra grunder för brådskandeförklaring. Utskottet har ovan i samband med de allmänna motiven understrukit att förklarande av ett ärende som brådskande är en exceptionell åtgärd. En brådskandeförklaring innebär att ett ärende inte längre behandlas i den ordning det har inkommit till domstolen utan att det ska behandlas i brådskande ordning på samma sätt som

ärenden som brådskandeförklarats med stöd av lag och för vilkas behandling det inte har föreskrivits om någon särskild utsatt tid. I princip kan också ett ärende som brådskandeförklarats med stöd av lag ytterligare brådskandeförklaras av en domstol om vissa kriterier uppfylls. Vid bedömningen av en brådskande behandling ska ärendet alltid ställas i relation till andra ärenden som är anhängiga vid domstolen. Formuleringen i lagförslagets 1 och 4 § om att ett ärende ska behandlas "före andra mål och ärenden" hänvisar till ärendets relativa ställning och inte till att ärendet i absolut hänseende måste behandlas före andra ärenden.

I propositionens detaljmotivering finns en bred utredning av vilka faktorer som måste beaktas när man bedömer om synnerligen vägande skäl föreligger. En sådan faktor är målets eller ärendets betydelse för parten. Frågan ska övervägas med särskild tonvikt på betydelsen i ett enskilt fall för den part som vill ha en brådskandeförklaring. Också målets eller ärendets natur kan vara av betydelse. En omständighet som hänför sig exempelvis till en parts hälsa eller person kan vara av sådan betydelse för denne att särskilt vägande skäl föreligger.

Lagutskottet hänvisar också till motiven till lagförslag 1 i propositionen, dvs. förslaget till lag om gottgörelse för dröjsmål vid rättegång. När en domstol överväger att bestämma gottgörelse ska den vid bedömningen av om dröjsmål förekommit vid sidan av andra faktorer också beakta sakens betydelse för den part som yrkat på gottgörelse (4 §). Speciellt i situationer där en part på grund av personliga omständigheter är i en synnerligen svag position krävs det särskild snabbhet i behandlingen. Detta kan vara fallet när parten är ålderstigen, gravt handikappad, allvarligt sjuk eller har nedsatt psykisk förmåga. När gottgörelsens belopp prövas ska ett ärende anses särskilt betydelsefullt för parten om det har direkt anknytning till dennes hälsa, försörjning, rättsliga ställning eller någon annan motsvarande omständighet (6 §). Ärenden som har samband med t.ex. barns rättsliga ställning är sådana ärenden. De omständigheter som framhållits ovan är även betydelsefulla när man i sam-

band med bråds kandeförklaring bedömer sakens betydelse för parten.

Förslag till beslut

Lagutskottet föreslår

att lagförslag 2—5 godkänns utan ändringar och

att lagförslag 1 godkänns enligt propositionen men 7 och 13 § med följande ändringar:

Utskottets ändringsförslag

Lagförslag 1

7 §

Yrkande på gottgörelse

Gottgörelse ska yrkas vid den allmänna domstol som behandlar huvudsaken. *Yrkandet ska*

framställas i god tid och senast innan behandlingen av huvudsaken har avslutats, annars går talerätten förlorad. Yrkande kan inte framställas först i högsta domstolen utan giltig orsak.

(2 mom. som i RP)

13 §

Närmare bestämmelser

Närmare *bestämmelser* om förfarandet vid underrättelse om domstolens avgörande och vid betalningen av gottgörelse *enligt denna lag* kan *utfärdas* genom *förordning* av justitieministeriet.

Helsingfors den 3 april 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Heidi Hautala /gröna
vordf. Anna-Maja Henriksson /sv
medl. Esko Ahonen /cent
Paavo Arhinmäki /vänst
Antti Kaikkonen /cent
Oiva Kaltiokumpu /cent
Sampsa Kataja /saml

Krista Kiuru /sd
Jari Larikka /saml
Sanna Lauslahti /saml
Outi Mäkelä /saml
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Pirkko Ruohonen-Lerner /saf
Tero Rönni /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Minna-Liisa Rinne.